

Пенчо Славейков
Сърце на сърцата

O love, I am not but love.

Shelley

Алпийските вършини с леден поглед
намръщено се взират към Лагорн,
о чийто цветни брегове морето
се гали и со ромон тих им шепне
най-свидните си блянове, родени
в таинствените негови недра.
Вей тих вечерник, песен насамотен
рибар отнейде с себе си понесъл;
а надалеч, към дрезгавия запад
разпръснати, рой бели ветрила,
подобно леки пеперуди, тънат
на небосклона в огнените скути.

По стръмний бряг дружина чужденци
се спущаха, подзели буйна разпря.
Един от тях, комуто во очите
бе сякаше огледано небото,
към другите извърнат проговори:
„О, вярвайте, честит е само онзи,
сърцето на когото е олтар,
де пламъка на истината грей –
и осветлява разумът.“ През реч
преварил, други се обади там:
– Блян на поета! Истината в него
е враг на всяка истина в живота.
Во истини що из сърце изхождат,
намит щастье и наслада само
на мисълта безкръвните аскети...
Бъди Монблан! На висини възмогат,
обвий се с лед и с леден поглед гледай,
това под тебе в мрака що гъмжи. –
Но, в него взрян, ръка подигна Шелли –
на горди думи с по-горд отговор:
„Монблан да бъда? Съм! Но друг съм аз.
На слънцето лучите, чойто чело
що милват – искам с отблеска им аз
да стопля туй, което смръзва той!...“

Туй който иска, нека дойде с мен.
Към всякой връх по стръмен път се ходи
и не една въздишка, не едно
натякване водача ще да чуе,
от пътници, по него що вървят;
но що от туй? Exselsior! Сами
те благодарствен поглед ще обърнат
към тебе – с теб на висини възйети.“

Сияеше во модрия му поглед
таинствена и строга мощ. Безмълвно
другарите вървяха подир него,
залисани от гордия му порив.
Невидимия дух на вдъхновение,
челото му засенил, с горд възторг
говореше през неговите устни:

„От суетните – суетна присъда!
Присъда друга има: който сам
е себе си постигнал, той живее
во вечността и малко ще да знай,
какво ще каже времето за него.
И нека ви не плаши мисълта,
че бъдещето ще повтори пак
лъжите, неразбиранщините вети.
Со смъртните и смъртното умира.
Туй що на Лета тъмните вълни
погълнат, няма да се върне вече
со своя рев живота да смути.
Век подир века в пъстра върволица
ще се изнизват, нищо от предишний
в послешний без повтора да намери...“

О, не! На дните в безконечний ход,
едно, едно ще се повтори пак –
към *светлина* възвишения купнеж,
към *висшето* стремления чисти
и гордий, властен жад за *идеал*!
Ще се повтори онова, което,
в световните промени непроменно,
е будило в човека човека
и смисъл му е давало в живота.

Честит е тоз избраник, чийто дух,
като ковчегът Ноев, пренесе
от прежний свят в послешний онова,
което е в промени непроменно.
Той подир смърт от себе си оставя
най-чистото, най-хубавото – жица
от царството на сенките безплътни,
която ще го свързва с тоя мир.“
Те бяха слезли на самия бряг,
там, дето ги възчакваше готова,
люляна тихо над вълните лодка.
Во дрезгавата далнина небото,
с вечерний си лазурно-тъмен плащ,
застилаше заспалото море,
като сестра заспалия си брат.
При сетнята раздяла се обърна
пък друг сега и тихо проговори:

– Небесен блян на земен син. Не всякой
тъй над света, извърнат от света,
високо би можал да се възмогне. –
На рамото му сложи с горд замах
ръката си, и тъй отвърна Шелли:
„Домогвай се до себе си – и възмогат
ще бъдеш ти на тази висота!
Грей божий плам на всякого в душата
и му целта висока осветлява.
Не се възпирай; дето простий смъртен
смутен се спира – там хероя почва.“

Во лодката се отделиха трима.
Под равний мах на леките весла
тя тихо се понесе по морето;
и галяха я тъмните вълни,
тъй както галят блянове високи
тям поверений, с тях възвисен дух.
Другарите, там спрени на брегът,
изпращаха им сетньо сбогом, шапки
размахали в издигнати ръце –
докле се татък лодката от поглед
в дрезгавината вечерна изгуби.

* * *

Тъмней нощта. В вълшебна тишина
спят небесата, слени с долний мир;
и глухий шум на тъмните вълни
един сред тая тишина говори –
на бездната со говора злокобен.
Кат блянове на всесветовен сън,
блестят и гаснат ясните звезди,
огледани во бездната лазурна.

Попътний вятър лодката влече.
Безшум се плъзгат пуснати весла
и тримата другари, в разговор
унесени, нехайно там седяха,
без да съгледат облаците бурни,
на буйна рат подобни, как приждат
и сбират се и трупат в небесата.

Възлегнат на кърмилото един
с въздъх към Шелли се така обърна:
– Да; да не бяхме слаби! А защо,
с това съзнание, ошени се рвем
да бъдем силни? Де е тази сила,
що би могла и нази да окрили?
„Тя в нас е! Бягай в себе си – живеи
в сърцето, като жрец в свещений храм,
и твоя дух ще бъде окрилен!“

– Утопия това е, Шелли. –

„Утопия! И тъй да е – в живота
утопиите само дават цел
и човека во човека раждат.
Утопии сърцето възродяват,
превърщат го на рай цветущ, където
мирът върховен свива свойто гнездо...
Към идеала поглед възведи –
не на умът, а на сърцето рожба –
и знай, че той едничък е надежден
компас в ревьт на бурите световни.

Тоз, който само с ум на тоя свят живеи
е жив мъртвец; и чужди са за него
и радости и сълзи на живота, –
защото няма той човешко чувство,
защото нему чужд е дух човешки!...

Що значи твоя страх, другарю мой?
Къде си тъмен поглед устремил?
Утопията проникни – и страх
не ще намери твоето сърце!“

– Над нас се вие буря! Или ти,
унесен в своя блян, не виждаш нищо?
Не бъдеще сънувано пред нас е –
со мрачен поглед дебне ни смъртта! –
Но го прекъсна Шелли, поглед сам
към облачните небеса възйел:
„През мрак и бура плавам с песен аз
и нищо ми сърцето не смущава!
На идеала фарът греи: кърмчия
е любовта ми – дето и да съм,
знам, ще изляза на честитий бряг!...

Честитий бряг са бъдащите дни.
Световните промени и несгоди
ще мина аз – и няма те да хвърлят
в сърцето ми отсянка... Никой вихър
свещений плам на идеала няма
да угаси – от божий дух е искра
той: божий дух, из мрака битието
що е извикал – в светлина живот
да заживей... Другарю, то е блян,
утопия – нали? Та нека бъде!
Во знойната пустиня на живота,
където всичко крей и мре, от билка
най-дребна, до сърцето човешко, –
живителна роса е тя, която
запазва всичко в дивната му свежест.
Пустиня е сърце без идеал:
едничкий верен страж на любовта –
а тя, и само тя, е на човека
призванието висше на света.“

И бесен вихърсе над тях изви;
като че звяр, изтръгнат от вериги,
се хвърли той над тъмните вълни
и гис бесът си зарази. Раззина
зловеща паст настръхналата бездна,
и оглуши тя с дивия си рев
вселената... То беше мимолетен
въртеж на бура ненадейна. Скоро
премина той, и всичко пак утихна.
Пак трепнаха звезди на небесата.
Но мятаха се още все вълните
и тласкаха там лодката разбита:
ту мигновено в зиналата паст
на бездната низвъргната летеше,
ту навъзбог възйемаше се тя –
и носеха я стръвните вълни
към бреговете на незнаен край.

* * *

Пак бяха сбрани всичкиту другари
на морский бряг. И сбрани бяха те
пак да изпращат Шелли – но сега
за сетен път – на път към вечността.

Морето бе на пясъчния бряг
изхвърлило избраната си жертва: –
на ниска клада сложен, буен плам
обгръщаше останките му смъртни.

В дълбока скръб, безмълвно там стояха
другарите, унесени през мисли
во онзи мир, во който през живот
бе погледа му вдъхновен обърнат.
Амфора во ръка еди издигнал,
от час на час обливаше мъртвеца
со благоовно вино – и подзети
отново жадно пламнаха езици
обжегваха безжизнения труп...

От вятъра отвяван, към морето
се черний дим разстилаше полека...

Огънят свърши своята отреда –
на пясъка лежеше супа пепел
с петна червено-тъмни; тук-таме
береяха се кости.

Изведнъж
към пепелта един се спусна бързо
и грабна из жаравата гореща
опазен къс от трупа. Разтреперан
издигна той ръка си обгорена –
трептеше там сърцето на поета.

На гробищата протестантски в Рим,
при урната на Цестия, лежат
сърцето и световний прах на Шелли.
Сребрист ямин над гроба му расте,
и пази сянка с тъмните си листи
над мряморната плоча с златен надпис
Coe cordium – Сърцето на сърцата.
– Не е смъртта за него смърт. Пренесен
в друг мир, живеи той в нашите сърца
и пази там, като весталка, чистий
вълшебен плам на вечната любов.

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: Силвия Гогова и Виктор Гугушев

Публикация

П. П. Славейков, Събрани съчинения в осем тома, том 1. Български писател, С. 1958.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/6630>]